

Česká liberální a konzervativní tradice existuje

04.května 2004 Ivan Langer, Ladislav Mrklas

V jedné české populární písni se zpívá: „Země, která nemá své nebe, ztratila všechno i sebe.“ Má takové pomyslné nebe i současná česká pravice? Hlásí se ke svým ideovým a politickým předchůdcům? Po roce 1989 se rozproudila debata, zda česká pravice má na co z minulosti navazovat. Mnozí přišli s názorem, že dnešní občanská pravice nemá žádné historické kořeny a nemůže se odvolávat na žádnou historickou tradici.

Opak je pravdou. Každá konzervativní politika přece vychází z historie a tradice své země a zohledňuje specifika národního vývoje. Právě díky takovému pohledu jsme se rozhodli před téměř dvěma roky na stránkách časopisu CEVRO zahájit seriál, který by mapoval jednotlivé kapitoly vývoje českých konzervativních a liberálních sil. Nyní je tento seriál u konce a bude završen vydáním publikace, která obsáhne všechny publikované příspěvky.

Naši cestu historií české pravice jsme zahájili v 19. století, kdy se rodila moderní česká politika a s ní i moderní český liberální a konzervativní politický proud. Hned na počátku naší cesty jsme narazili na velikána české politiky a „otce národa“ Františka Palackého. Byli jsme svědky sporu mezi staročechy a mladočechy i vzniku stavovských stran na přelomu století. Ten už nás pomalu přenesl do první československé republiky, kde nesocialistická agrární strana vévodila české politice a nesocialistické strany dokázaly po určité době dokonce vládnout v tzv. panské koalici samy bez levice. Prvorepublikové pravici vévodí politické osobnosti, jimž jsme také věnovali zvláštní pozornost – první československý předseda vlády Karel Kramář, první československý ministr financí Alois Rašín a několikanásobný předseda vlády a legendární vůdce agrárníků Antonín Švehla.

S mnichovskou tragédií přichází druhá republika a část pravice koketuje se zavedením autoritativního režimu. Krátký život druhé republiky však končí německá okupace zbytku českých zemí. V okupovaném protektorátu nemohou pravicové politické straně veřejně působit, ale velká část jejich členů se zapojuje do odboje. Velké postavy odboje se vůbec nerekrutovaly jen z levicového spektra, jak rádi, ale lživě, tvrdili českoslovenští komunisté. Připomeňme namátkou jen člena agrární strany Jana Opletala nebo atentátníky na německého protektora Heydricha, kteří se před odchodem do Británie také hlásili k agrárnímu politickému směru.

Česká pravice zažívala od roku 1939 temné období, které tvořila německá okupace, zákaz pravicových stran po roce 1945 a konečně únorový puč z roku 1948, který znamenal nástup komunistické totality. Zákazy, pronásledování, popravy, emigrace... To byl tehdejší osud Čechů, vyznávajících konzervativní a liberální myšlenky. Osud těchto lidí nejlépe dokládá životní příběh agrárního politika a člena londýnské exilové vlády Ladislava Feierabenda, který musel dvakrát během jednoho desetiletí pro svou politickou činnost odejít do exilu. Ani jednou však nezůstal lhostejný k osudu své země a organizoval exilovou politiku. V prvním exilu se osvobození vlasti dočkal, podruhé již nikoli.

Čtyřicet let po Únoru pravicové myšlenky mohly být rozvíjeny jen v exilu či v podzemí. Právě v něm se zrodila další výrazná osobnost české pravice – symbol nelevicového disentu a odporu proti komunistům, Václav Benda. Osobnost tohoto politika a filosofa nás již převádí do polistopadové současnosti. A právě v ní končí naše cesta šťastnými i strastiplnými osudy české pravice. Vždyť fakt, že právě symbol domácí odboje Václav Benda se v roce 1996 mohl v senátních volbách v centru Prahy utkat s čelným zástupcem exilové opozice Pavlem Tigridem, dokazuje, že česká pravice mohla díky pádu komunismu v plné síle vstoupit zpět do české politiky.

Vrátíme-li se závěrem k části výše citované písničky a porozhlédneme-li se naším seriálem, musíme odpovědět, že česká pravice má své nebe a je plně vynikajících politických osobností. Zkrátka a

dobře - je na co, i když leckdy s odstupem třeba kriticky, navazovat.

Přehled jednotlivých děl seriálu

Existuje česká liberální a konzervativní tradice? (Ivan Langer, Ladislav Mrklas) - 3/2001

Liberální a konzervativní prvky v českém národním obrození (Zdeněk Šolle) - 4/2001

Liberalismus Františka Palackého (Jiří Kořalka) - 5/2001

Staročeši a/versus mladočeši (Pavel Cibulka) - 1/2002

Liberálně-konzervativní reflexe sporu o smysl českých dějin (Miloš Havelka) - 2/2002

Josef Kaizl (Ladislav Mrklas) - 3/2002

Doba zrodu moderního českého stranictví (Stanislav Balík) - 4/2002

Karel Kramář, první předseda vlády ČSR (Jana Čechurová) - 1/2003 Alois Rašín (Vladimír Hirt) - 2/2003

Antonín Švehla (Petr Sokol) - 3/2003

Politická pravice v Čechách a na Moravě v období první československé republiky (Ladislav Cabada) - 4/2003

Druhá republika a česká pravice (Jan Holzer) - 5/2003

Ladislav Feierabend (Petr Sokol) - 6/2003

Pravice v domácím odboji (Michal Šabatka) - 7/2003

ČSL 1945 - 48: promarněná šance (Petr Kolář) - 8/2003

Omezená demokracie 1945 - 1948 (Petr Sokol) - 9/2003

Komunisté vs. agráři (Pavel Žáček) - 1/2004

Liberálové a konzervativci v posrpnovém disentu (Ladislav Mrklas) - 2/2004

Exilová demokratická pravice (Ladislav Mrklas) - 3/2004